

חזון תעוועי העליונות הטכנולוגית של ישראל

מאת סא"ל (מיל') יהושע טייכר

מבט מבס"א מס' 1,255, 14 באוגוסט 2019

תקציר: עליונות טכנולוגית אינה מבטיחה בהכרח הכרעה צבאית מאחר ומלחמה (קונבנציונלית) נשענת על מכלול משתנים כמו-כמותיים - גודל הכוחות ואמצעי הלחימה המתמרנים; יכולת שיבוש מערכות נשק מתוחכמות; תורת לחימה שאינה מותאמת לייחודיות הזירה ועל כן אינה מביאה לכלל מיצוי יתרונות טכנולוגיים.

ב-1951 פרסם סופר המדע הבדיוני הנודע ארתור סי קלארק (1917-2008) את הסיפור "עליונות" המתאר מלחמת כוכבים שבה הובס הכוכב שנהנה מעליונות טכנולוגית שנתפסה כמבטיחה ניצחון ודאי, דווקא על-ידי הנשק הנחות של יריבו. בזמן שהיה עסוק בציוד ספינות החלל בנשק משוכלל מורכב מאוד ומסובך להפעלה המשיך היריב לצייד בקדחתנות את ספינות החלל שלו בדגם הישן שהעניק לו עליונות כמותית וניצחון. עליונות טכנולוגית יכולה אם כן לייצר מגבלות על עוצמתה הצבאית של המדינה בשל מורכבותה ועלויותיה העצומות ברכישה ובתחזוקה, במיוחד עבור מדינה בעלת משאבים מוגבלים. כך למשל יש אולי דמיון מסוים בדו"ח מבקר המדינה מ-2017 המפרט קשיים במערך מסוקי האפאצ'י הוותיקים הדורשים פעולות אחזקה בתדירות גבוהה תוך התמודדות עם קשיים בזמינות חלקי חילוף. כמו כן ציין המבקר כי לא נבחנו האיזמים הנשקפים למסוקים והשלכותיהם.

במלחמת ווייטנאם הביסה מדינה קטנה של מגדלי אורז את המעצמה הגדולה והטכנולוגית ביותר בעידן המודרני. בדומה, במלחמת לבנון הראשונה והשנייה, כמו גם בעימותיו האחרונים בעזה, לא השיג צה"ל כל הישגים צבאיים ומדיניים וגם לא הרתעה למרות עליונותו המוחצת על חיבאללה וחמאס בכוח טכנולוגיה ואש. ראוי אף להזכיר את מלחמת ההתשה המתמשכת של חמאס בשנה האחרונה המאתגרת את צה"ל באמצעות בלוני תבערה על אף יתרונו הטכנולוגי המובהק של האחרון. גוליית הענק הפלישתי, שהצטייד במיטב הטכנולוגיה - עטוף כולו בשריון כבד וכידון נחושת - נפל מחלוק אבן שפגע במצחו שהשליך דוד.

לקח צה"ל מהכרעת הצבא המצרי במלחמת ששת הימים היה כי במלחמה הבאה המפתח להכרעה הם חיל אוויר ושריון מועצמים כמרכז הכובד. את הלקח הזה למד גם הצבא המצרי שהפתיע את השריון הישראלי במטחי נ"ט סאגר שהיה מוכר לצה"ל ובנשק

נ"מ. הרושם כיום הוא כי בחיפוש אחר יתרונות טכנולוגיים להכרעה נמצא מפתח חדש להכרעה - חיל אוויר (שאינו אלא ארטילריה מעופפת) וסייבר. אמצעים יקרים מאוד אלו הנתפסים כמכפילי כוח עוצמתיים מאבדים את יתרונם אל מול ירי מסיבי של טילים מדויקים יותר או פחות, שעלותם קטנה בהרבה, על שטח מצומצם שבו מרוכזות רוב התשתיות היכולות לשתק את המדינה כולה. "דוקטרינת הדאחיה" "והחזרת לבנון לתקופת האבן" שהבטיחו רמטכ"לים בעבר אינן ברות השוואה כלל להרס התשתיתי שייגרם לישראל לעומת זה שיפול בחלקה של לבנון. אפשר ללמוד זאת מההרס העצום שנגרם לערים בסוריה במלחמת האזרחים שלא שיתק את המדינה שממילא דלה בתשתיות ובתעשייה מפותחת.

בין ישראל לבין חיזבאללה מתקיים "מאזן אימה" שברירי עד מאוד, הן בשל השפעתה הדומיננטית של איראן על הארגון ויכולתה להפעילו על רקע המתיחות הגוברת בינה לבין ישראל וארה"ב, והן בשל תוחלת החיים המוגבלת של הרתעה קונבנציונלית מאחר וזו ואינה פותרת את הקונפליקט עצמו. על כן גובר הפיתוי של חיזבאללה לשגר ירי טילים המוני מוכן להפעלה כדי להקדים את העליונות הטכנולוגית של צה"ל.

לפני שצה"ל מטיל את כובד משקלו על מרכיבים אלו, כדי אולי ללמוד ממלחמת הפלפונסוס. אתונה הייתה מעצמה ימית שאין בכוחה לפגוע פגיעה ממשית ביבשה, וספרטה שכוחה ביבשה יכלה לפגוע במרכז היבשת של יריבתה. ניצחונה של ספרטה מלמד כי כיבוש טריטוריה הוא המפתח להצלחה צבאית. לפיכך אין די בח"א ובסייבר כדי להשיג הכרעה. דרוש שילוב מושכל של הכוח הצבאי ביבשה, בים, באוויר ובסייבר על פי מאפייני עימות ייחודיים - שהרי התנגשות חזיתית בין צבאות סדירים שונה לחלוטין ממלחמה חמקמקה נגד גרילה או גרילה-למחצה המחייבת תורת לחימה גמישה המתבססת על ניידות גבוהה ופחות עם טורי טנקים הנעים בוואדיות (כמו ואדי סלוקי במלחמת לבנון השנייה) - כדי שלקחי צה"ל השגויים ממלחמת ששת הימים והמבוססים על מוקדי כוח כמכפילי כוח לא יחזרו - לא בלבנון ולא בסוריה.

* סא"ל (מיל') יהושע טייכר שירת בחטיבת המחקר של אמ"ן וביחידה הפסיכולוגית בצה"ל.